

Z T' N S E Q
DISPUTATIO PHYSICA
DE
EJUS DEM NATURA
& Constitutione.

Q U A M

In Regia CHRISTINEA Universitate ex con-
sensu & approbatione Amplissimæ
Facultatis Philosophicæ.

Liberalis Exercitij & veritatis indagandæ gratiâ
placidæ Philosophantium censuræ
submittunt.

JOHANNES S. FORSENUS
ET
JOHANNES JOH. TUDERUS,
FINLAND.

Ad diem Februarij 1655. horis & loco consuetis.

Psal: 104, v. 24,

Magnifica sunt opera tua Domine, omnia in sapientiâ fecisti, & im-
pleta est terra bonitate tuâ. Itaç; In operibus manuum tue-
arum exultabo. Psal: 92, v. 5.

A B O Æ,

Impressa à PETRO Hansen/ Acad. Typog.

Reverendissimo in Christo Patri,

DN. A E S C H I L L O P E T R A E O,
S. S. Theol. Doctori celeberrimo, inclytæ Dioecesis Aboensis
Episcopo, nec non Regia Academiae Procancellario am-
plissimo, Mecenati & Patrono æternâ animi reue-
rentiâ atatem suspicioendo.

U T E T

Plurimum Reverendis, Excellentiss: & Praeclarissimis,
DOMINIS PROFESSORIBUS,
In Regia Academia ad Auram celeberrimis, atq; Con-
sistorii Adiessoribus laudatissimis, Præceptoribus & Pro-
motorib⁹, quovis obsequii zelo jugiter devenerandis.

N E C N O N

Viris Reverendis, Clarissimis & Humanissimis,

DN. M. MARCO P. ZADELÆRO, in Ci- vitate Uloënsi & Annexa Muohos Pastori vigilantis- simus.	DN. M. ANDREÆ A. ULSTADIO, Scholæ Uloënsis Rectori solertissi- mo, Præceptori non ita pridē multis nominibus colendo.
DN. CANUTO M. Gammal V. Divini Symmi- stæ in Remi fidelissimo, be- nefactori propensissimo;	DN. CASPARO C. FORBO, Sacellano in Brahe Stadh perassiduo, a- mico in paucis perdilecto.

Exercitium hocce Academicum in debitæ observantiae
documentum, & gratæ mentis pignus D,D,D.

Johannes Joh. Tuderus
Respondens.]

Hidias quidam artis sue peritisimus
 statuarius, cum Arci Atheniensium si-
 mulacrum Palladis consecratus esset,
 suam ipsius in medio Clypeitam abstruso
 artificio inclusisse faciem perhibetur ut universam o-
 minino figuram statuae esset labefacturus quisquis vel-
 licare eam. Eradere sibi presumisset. Sed vero sa-
 pientissimus naturae Anaglyptes, cum invisibilia sua
 visibilibus exprimeret simulacris, annè longè perfe-
 citiori exactiori artificio suam in singulis naturae
 partibus imaginem effinxerat? adeò ut nè sit inter sa-
 cratissima quævis fœcundæ matris secreta, vel tam
 præcepsa quid dignitate Maximum, vel depresso vili-
 tate minimum, (si modo quidquam naturae minimum
 dicendum) quod splendidam non Benignissimi Creato-
 ris effigiem representare pergit. Cælum stupenda
 magnitudinis, in supremo ætheris laqueari fixum quid
 nisi gloriam Dei narrat? Versa ô Homo! si potes
 scintillantes inibi lumen flamas; quam sunt di-
 versæ illorum effectiones, quam admirabili lusitan-
 motuum vertigine, quam nitent discreto vultu! E-
 stellarum Regia in inferiorem aërem comiter declina-
 et quam in varias ille species transfiguratur intuere!

Quo sit trepentes Meteorum saltus, quo tempes-
tum variabiles mutationes! Pulsat eum Saxis im-
bribus Corus, perfundit nivibus Aquilo, hume-
stat corrugatum nubibus Africus, exsiccat Eu-
rus, incendit Auster, expurgat serenata facie se-
ptentrio; Hinc in terræ globum, quasi pilam in me-
dio pendulam aëre temet demittens, vallium ima, col-
lium acclivia, montium ardua observa, & amodò
magna Matris sinus expande, terrarum profunda pe-
netra, indequè in lucem quæcunque in intimis abscondi
Naturæ thalamis voluit Dominus, Mineralium incu-
nabula protrahe, undè elatus camporum plana perve-
stiga, & in his infinitas & discolores plantarum vi-
res & figuræ cognosce, quamque divite hic Natura
pulchritudine resplendeat doctus edissere. Mox in
Marium abyssum tete immerge, ibique innumerum
Natatilium numerum ini, & sic deprehendes, quam
certent de incolarum varietate & multitudine cum ter-
ra & aëre Maria, certant de speciebus, de figuris cer-
tent. Tandem te ipsum o Homo intra & in Corpo-
re tot miracula quot membra, in animo verò ipsissimi
Creatoris imaginem rimare: Ita nihil præter cæte-
ra in latissimo hujus universi latifundio percipies esse,
quod non Divinæ solertiae Omnipotentiæ & Maje-
statis prominula vestigia & documenta exhibeat sat lucu-
lenta. Hanc a, in Creatoris quam sui imaginem &
noti-

*notitiam Creator Maximus expressit, aurea nodis
Physica edocet, cuius (ut ad scopum accedamus) Na-
turam & Constitutionem Divino freti auxilio, hisce
pagellis coarctare & candidorum συγγρήσει credere
constituimus. Sed ne bona plane Methodo cassi hic
illucquè palantes vagemur, deponimus præsentis Ma-
teriæ tractationem tribus Sectionibus iri absolutum,
quarum prima Physicæ Definitionem & Distributio-
nem Dogmaticè, exhibebit: Secunda Quæstiones
præcipuas explanabit: Tertia verò de Axiomatibus
quibusdam exponendis erit sollicita. Quibus ita
pro re nata explicatis, manum de tabula ibimus ab-
latum! Sit itaque quod felix faustumquè velit sapi-
entissimus Creator Exercitij hujus nostri.*

Sectio I. Dogmatica.

THEISIS I.

CUm Physics Definitio in duplici sit Differen-
tia alia *Nominalis*, alia *Realis*, utraquè nobis atten-
denda venit, quarum illa quidem quia Physicæ Notatio-
nem, Æquivocationem & Æquipollentiam exponit, utique
paucis hic erit prælibanda.

Thesis II.

Quantum igitur ad ἐρυπηλογίαν spectat, certum est
Physicam ἀνοτῆς φύσεως id est, à Natura, descendere,
notatione ab Objecto desumpta, Natura quippè hic inda-
ganda, hæc cognoscenda, hæc venit exponenda.

Th. III.

Porro quod *O^megrouμαν* concernit accipitur vox *Physice*.
(1.) Generatim, pro tota Philosophia Theoreticâ, quo sensu intelligenda est Stoicorum illa Philosophiae Divisione, quā dispesceretur in Physicam, Ethicam & Logicam, sed quia vocabulum physicæ sic nimis latè sumitur, ita ut præter Physicam propriè sic dictam etiam Metaphysicam & Mathesin comprehendat; Itaque (2.) Specialiter & propriè pro illa philosophiæ Contemplatiæ parte, quæ de Corporis Naturalis Causis, Affectionibus & speciebus tractat, cum melioris notæ Philosophiæ Physicam acceptamus.

I V.

τυπόν μεθ Physices sive *Equipollentia* tām Græca quam Latina permulta dantur; Dicitur enim *φυσιολογία*, πέρι φύσεως ιδεογράφη, φυσική θεορία, ἡ τῆς φύσεως θεωρίη, φυσικὸς λόγος &c. Dicitur Naturalis scientia, non quod insit à Natura, sed quoniam Naturalia tractat. Dicitur Naturæ Cognitio, Naturæ Contemplatio, Naturæ descriptio, Historia Naturalis, Philosophia item secunda ad differentiam primæ appellatur.

V.

Εργατολογίαν excepit στραγγατολογία qua definitur **Physica** quod sit scientia Corporis Naturalis quatenus Naturale est. Cujus Definitionis eum *Genus* tūm *Differentia* erunt explicanda.

V!

Genus est Scientia non quidem *latissim*: sump'a, pro quavis

quayis cognitione quoctunque modis
latè pro omni habitu per Demonstrationem acquisito
& habitui ad σοφίαν vel σοφίαν per se dirigenti contra-
distincto, sed strictè prout scientiæ vox à reliquis habitibus
intellectualibus distinguitur & ab Arist. lib. 6: Eth. defi-
nitur ἐξις ἀποκατέλητη ἐξ αναγνώσου habitus demonstra-
tionis ex necessarijs, seu quo ex causis primis, veris, imme-
diatis, prioribus & notioribus ipsis conclusionibus ne-
cessariis, easdem percipimus.

VII.

Esse verò Scientiam verum & adæquatum Physices
Genus, jubare solari clariùs radiat. Participat enim
physica de omnibus scientiæ veræ requisitis, adest hic sci-
entificum Subjectum Corpus s. Naturale, de quo Affectiones
& proprietates, Quantitas s. Qualitas &c. per Principia
& Causas proximas & immediatas necessario demon-
strantur. Idem evincit quoquè natura Objectū & ulti-
mus finis, ut enim illud suā naturā scibile est non opera-
bile, ita hic non requirit regulas ad praxin conduceentes
sed in nudâ Corporis Naturalis Theoriâ ultimo acquie-
scit. Denique: *Cui competit Definitio eidem & De-*
finitum competere Canon evincit. At jam Physicæ
scientiæ definitionem competere constat. E. & De-
finitum, quod sit scientia. Id quod erat probandum.

VIII.

Non desunt autem qui apertissimam veritatem au-
daer vellent, rerum Naturalium ut singularium,
corruptibilem mutabilitatem perplexè potissimum hic
objectant, quibus quid sit reponendum in promptu ha-
bemus. Præterquam enim quod res singulares quam-
vis mutabiles scicutiam planè non respuant, quippe cum
habe-

habent affectiones per causas vel effecta de se demon-
strabiles: Respondemus insuper Physicam singularia
non ut sic, sed καὶ ὡς seu prout universalis ratione
menti subjiciuntur, considerare. Mutabilitas verò si
qua individuis contingit, specierum tamen nulla interit,
quas physica attendit, de inividuis non adeò sollicita.

I X.

Differentia exprimitur verbis: *Corporis Naturalis*, quae
tunc Naturalis, estquè ex subiecto Physics petita cuius
cùm Materiale tūm Formale exponendum.

X.

Per Subiectum seu objectum missis aliis vocabuli signifi-
cationibus illud intelligimus, quod Occupationis atquè a-
deò Contemplationis dicitur, sive Cognitionis, Scientificum &
Demonstrativum, quodque in scientia principiis & Affe-
ctionibus contra distinguitur & fundamentum est omni-
um quæ quoctunquè modo ad rem spectant. Quo posi-
to assursum Corpus Naturale quatenus tale esse adæquatum
Physics Objectum quia ipsi omnia veri subiecti requisi-
ta competit. Est enim Corpus Naturale præcogni-
tum tamen quod sit in rerum natura semper & necessariò,
quam quoad nominis significationem; habet principia
& affectiones; Est omnibus in Physica contentis sub-
jectum; Est adæquatum toti physicæ, ut nec eam excedat,
nec ab ea excedatur, cum nullibi de Corpore Naturali
qua tali nisi in physica tractetur, quæ omnia jubare solari
clarius radiant, adeòq; probatione haud multa indigent,

X I.

Hujus Objecti Materiale, id est, id secundum quod
Objectum ad certam disciplinam non est coarctatum sed
aptum natum à multis disciplinis cognosci, alias *res consi-
derata*, exprimitur in definitione verbis: *Corporis Naturalis*

ubi

ubi non *Corpus singulare*, nec *Universale formaliter*, sed *fus-
damentaliter*, intelligi debere afferimus^o.

X I I.

Formale vero subjecti alias modus considerandi intuitur verbis, quatenus naturale, quae verba (1.) Limitant subiectum physicæ illudquæ corpus indigitant quod propriè ex materiâ & formâ est conflatum cui opponitur *Corpus Mathemat.* trinâ dimensione constans, & *Corpus Metaphysicum* ex genere & differentia existens, (2.) Distinguunt modum considerandi *Corpus Naturale*, *Physicum*, à modo Theol. Medicinæ & Ethicæ &c. proprio. Proinde duo sunt officia hujus Restrictionis quatenus tale est: ut ponat s̄z. & removeat. Ponit illud quod in objecto venit considerandum: Ipsam videlicet internam C. Naturæ lis essentiam, ejus affectiones & species. Removet vero externam corporis Naturalis tractationem, & affectiones intrinsecè & per essentiam ipsi non competentes. Non enim considerat physica *Corpus Naturale* quatenus beabile, sanabile &c.

X I I I.

Definitionem ita breviter expositam excipit *Divi-
sio* ubi sequentes optimorum Authorum ductum, *Physicam in partem Generalem & Specialem* secatum imus, idquæ non ratione invitâ: *Scientia* quippè ad modum scibiliæ seca-ri debet. At jam scibile in physica *Corpus* puta *Naturale* duplicitè menti semet nostræ s̄sistit contemplandum *Generaliter* & *specialiter*. Ergò physica quoquæ in partem Generalem & Specialem secari debet, quod erat probandum.

X IV.

Generalis est que *Corpus Naturale* in Genere considerat, ejusque Causas & Affectiones exhibet. Hæc ergò primò Quaternionem Causarum curat, tractans s̄z. Causas tūm Inter-

casquè vel seorsim *Materiam* puta & *Formam*; vel cons
junctim quo nomine *Natura* auditint; tūm *Externis*; *Efi-
cientem* & *finem*. Ad illam verò reducuntur *Fortuna* &
Casus quorum Effecta *Monstra* sunt. Causarum verò
considerationem doctrina de *Fato* claudit. Posterior Se-
ctio partis Generalis de *Affectionibus* enucleatidis est solli-
cita, quarum quædam sunt *Unitæ* eaque vel *Intrinsicæ* ut
Quantitas & *Qualitas* (ubi etiam intuitu *Qualitatum* oc-
cultatum de *Magia*) vel *Extrinsicæ* ut *Locus* & *Tempus*.
Disjunctæ verò *Motus* sz. & *Quies* partem Generalem ter-
minant.

XV.

*Specialis pars species Corporis Naturalis per-
pendit earumquæ *Causas* & *affectiones* repræsentat.*
Post considerationem quippè *Corporum simplicium*, aqua-
rum sz. supra cœlestium, *Cœli*, *stellarum* & *Elementorum* ad
Mistorum doctrinam progreditur. Ubi primum Corpo-
ra Imperfectè *mista* *Effluvia* rimatur; præmissis deinde
principiis *Chymicis*, *Meteoratūm* *Hypostatica* tūm *Emphatica*
lustrat. Postea Corpora Perfectè *mista*, tām *Inanimata*
quam *Animata*, eaque vel *Vegetativa*, vel *Sensitiva*, vel *Ra-
tionale* explicat. Tandemquæ collectis in unum specie-
bus omnibus *Mundi* Theoria colophonem addit.

Sectio 2. Problematica.

Q. 1. *An alia & melior posit dari Physices definitio
quam quæth. 5. Sect. Præc. fuit prolatæ?*

Resp. Olim inveterator quidam templum in-
gressus & passerem manibus comprimens ab Apolline
quærebat *vivum* ne an mortuum esset quod in manibus
habebat? exhibitus vivum, si mortuum dicaret, &
contingit.

continuò necaturus, si vivum. Tunc Apollo salse quidem & appositi respondisse perhibuitur. *Penes te situm est an vivat an moriatur.* Sed hæc quorsum? Cum physicæ & aliarum etiam disciplinarum genus tædiosè magis quam fructuosè in quæstionem venit, non absimile certè huic responsum dabit, qui varias vocum acceptiones authoribus probatas distingvere novit. Sunt enim qui genus physicæ *artem* statuunt, quæ si *Habitu*aliter acceptetur physicæ non competit, sive *Systematicæ*, quis syncerus artem esse negabit? Quatenus nimirum pro ordinatione de rebus naturalibus methodicâ ad comparandam scientiam physicam adornata, accipitutus. Quibus verò scientia audit contemplans C. N. quatenus naturales, & quæ ei per se insunt, næ illi duplicem ταῦτα λογικæ liberaliter satis sed minus bene committunt. Definitio quippè erit ad præcepta Logica concinnata talis, ut definitum definitionem nequè explicitè nequè implicitè ingrediatur. Sed verò nostra d. l. allata optimorum est physicorum, ad rigorem quantum potest philosophicum exacia, meliorem E. orbis eruditus vix sperabit.

Q. 2. *An Physica habeat causas, & quænam illæ?*

Resp. Physicam causas habere ut extra omnem dubitationis aleam positum arbitramur, ita easdem paucis recensere operæ nobis precium erit. Quia verò physica accidens est *Causæ Internæ* sz. *Materia* & *Forma* propriè ipsi competere nequeunt, quippe quæ ut omnibus ita solis etiam Corporibus Nat. competit. Si tamen *Systematicæ* consideretur, *Materia* ejus sunt præcepta Definitionum & Distributionum, *Regulæ* & *Commentaria* ex quibus tota physica constat. *Forma* verò est

Methodica & legitima præceptorum ordinatio & con-
cinnitas. Sed (1.) *Efficiens* ejus *Remota* eaquè *Externa*
D E U S est Ter Max. quem cuncta quærunt, à quo prodi-
erunt, *Interna* verò est insitum ingenii acumen quod in
promptitudine inveniendi & solertia judicandi, consistit,
cui si voluntas docendi & discendi stabilis & ardens, si-
mulac Memoria exprompta plurima & diversa recipien-
di, recepta retinendi, retenta proferendi, conjuncta fue-
rint, jam tūm abdita Naturæ arcana fient manifesta.
Proxima Homines sunt, Magnates nimirum physicæ, qui
vel per *Divinam revelationem* habitum physicæ sibi acqui-
siverunt, ut Adam in *Paradiso* & Salomon Rex Israëli-
tarum 1. Reg: 4. v. 29. & seqq. Sap: 7. v. 15. & seqq. vel
ex ipsissima rerum natura, sensu, observatione, inductione &
experiencia, perspectâ, physicam concinnarunt quorum
hic impræsentiarum ordinem recensere longum foret.
(2.) Finis & is *Ultimus seu Remotus* est Gloria Dei à quo
omnia & ad quem omnia *Proximus* verò isq; *Internus* seu
ipsius artis est veritas ad *Corpora Naturalia restricta*;
Externus verò seu *Artificis* est usus physicæ in aliis discipli-
nis & facultatibus^o. Diffundit enim physica utilitatem
suam (α) ad *Theologiam* cuius famulitium præstat tūm
ad veri Dei cognitionem conf: Sap. c. 13. Rom: 1. tūm
ad nostræ conditionis, obligationisquè perceptionem;
Et quoties ad naturam Sacra Scriptura nos mandat? *quoties na-*
tura thesauros ostentat? Adde quod plurimum locorum in-
telligentiam physica Theologo suppeditet, & ad diversos
refellendum hæreticos manum quasi portigat. Quan-
tum porro (β) *Iurisprudentie* usum suppeditet vel hinc
patet, quod præter juris naturalis allegationes, propo-
nat quedam quibus ignoratis complures *Quæstiones*
J Ctus determinare nequit. Sed verò (γ) *Medicina ita*
physi-

Physicæ in solidum sua debet, ut scientiæ Theorematæ
in physicis vertantur in operandi præcepta in Medicinâ.
(d) Reliquis verò partibus Philosophia quid commodi præ-
stet novit qui oves Epicleti imitari valet: Hæ n. quan-
sum comedissent, non sesquipedalibus apud Pastorem
jaclitabant verbis sed re ipsa monstrabant vellere, la-
nâ, latte.

Q. 3. An Magnus Naturæ liber sit Controversi-
arum Physicarum Norma?

Resp. Sanam & sobriam Philosophiam à va-
nis & intricatis hominum commentis probè sequestrant
cordati; hæc enim ut genuinâ Normâ destituuntur, ita
non possunt non in Quæstionum lubricitate atquè adeò
perplexis sententiarum divortiis subsistere, de rerum in-
terim Veritate & cognitione certâ altum est silentium.
Ut itaque rectè philosophando veritas rerum inclare-
scat certa in scientiis regula & norma erit præcogno-
scenda cui in ambiguis soli credendum & ad quam tuto
ubique currendum. Talem in physicis Normam Ma-
gnum Naturæ librum esse asserimus quem Tribus Veteres
constare paginis ajebant Cælo, Aqua & Terra; & literis
totidem, stellis, Piscibus & Terrestribus, sed commodius his
jus libri tot pâginas esse contendimus, quot species mundi depre-
hendimus, & literas tot quot specierum dotes. Undè dispalescit
ipsum Naturam Controversiarum Physicarum Nor-
mam merito censeri; Etenim ut omnis nostra cognitio
ab objecto dependet, ita etiam inde mensuranda venit,
quale enim esse est tale etiam erit cognosci. Jam au-
tem Natura objectum physica est, quippe cuius mentio
in omnibus physica locis non sine reverentia insinuatur,

recte ptoinde concluditur Normam Controversiarum
physicarum esse ipsam Naturam, secundum quam re-
rum Naturalium veritatem exigere convenit, quod er-
go huic consonum est id approbandum & pro vero a-
gnoscendum, quod secūs ut falsum & erroneum reicien-
dum. Quibus ita positis improbamus (1.) Eos, qui
scripta alicujus hominis pro norma scientiæ naturalis
vendicant, quasi vero aliquis mortalium tam exactæ sit
cognitionis & omnibus numeris absolutus, ut fallere &
falli non possit. (2.) Nec eorum Dogmati assentimur
qui Sacro-Sanctam Scripturam pro norma controversi-
arum physicorum agnoscunt; illius enim alias finis est,
alia intentio, cum tamen norma non infallibilis modo
sit, sed & homogenea. Quamvis non negandum mul-
ta & præclara in rerum Naturalium cognitione è scriptu-
ra physicum haurire posse, quo facto commune philoso-
phicæ concionis plebiscitum non violat, *per abbas* *et* *alios*, non committit.

Q. 4. *An quod in Physica verum est id nunquam
& nullibi falsum esse possit?*

Resp. Et vetustate tritum, & veritate com-
munitum est, *Verum vero ubique consonare*, inter verum e-
nim & verum non datur pugna sed gradus, unde unum
non evertit alterum. Sororium præterea vinculum illud
quo omnes disciplinæ concatenatae, q. & constrictæ sunt
facile evincit unam disciplinam alterius principia de-
struere non posse, quod fieret, si illud quod hic verum
est alibi falsum redderetur. Et quid multis? Nonne
mensura veritatis omnis intellectus s. divinitus est im-
mutabilis? Sic sane! At cuius rei mensura est immuta-
bilis; illa ipsa quoque quatenus ad mensuram hanc mens-
sura-

suratur immutabilis erit, ex quo consequitur veritatem ipsam quæ ad divinum intellectum mensuratur immutabilem esse. Unde ita concludere fas est: quod semel verum est id nullo loco, & tempore nullo, & in disciplina nulla potest esse falsum, sed ubique & semper & auctoribus omnes verum est, & constantissime manet. Nam si quod hie verum est alibi falsum foret, intellectus Dei mutabilis foret atque sic Deus sibi ipse contrariaretur, res enim qua vera est conveniret, cum intellectu divino, qua vero falsa non conveniret, & sic quoad unam eandemque rem variaretur Divinus intellectus, quod absurdum! Deus enim ut unam habet essentiam ita quoque unam sententiam. Propositiones proinde si quandoque contrariæ occurruunt in Physica & Theologia non vera in his sed apparetens Contradiccio censenda, Modus enim semper est diversus, physica Naturalem attendit, Theologia Supernaturalem. Abstractionem denique à Concreto, & Physica à Physico distingvenda, nec illius usus propter hujus abusum eliminandus. Conf. Meis Phil. sob. 4. c. 2. q. 3.

Q. 5. Quâ Abstractione utatur Physica in ponendis suis limitibus?

Resp. Abstractionem vocant in communione attentionem intellectus, quæ, quæ unita sunt, cogitando et intelligendo se junguntur, ita ut unum consideret, altero non considerato. Vel, quæ subjectum scientie certo modo denudatur à materia propter immaterialitatem intellectus, ut huic ceu principio cognoscenti quantum possibile est queat proportionari. Usum habet accidentalem hunc, ut sub notione materiae limites scientiarum indicet, & designet quæ ad quamvis pertineant quæ non

non... Ita verò considerata quadruplex deprehendi-
tur. (1.) *Alia enim abstrahit à materia secundum in differen-
tiam istos sibi conceptus vendicans, qui MATERIATIS & IM-
MATERIATIS IN DIFFERENTER sunt communes, licet in sua for-
malitate materiam nullam implicant.* Dicitur aliás
Abstractione Metaphysica. (2.) *Alia abstrahit à Materia secun-
dum essentiam sive res & conceptus sibi præscindit immateriales
materiam planè respugnantes, quippe quæ ipsis res
pugnat.* Quæ abstractione spiritibus competit, unde eti-
am *pneumatica* dicitur. (3.) *Alia Abstrahit à Materia signa-
ta seu individuali tantum, & hæc tales conceptus format,*
qui tantum rebus MATERIATIS competit, ast non
individualibus. *Abstractione Physica* dicitur. (4.) *Alia des-
nique abstrahit à Materia singulari & Universali, & versatur
quidem circa res quæ semper in Materia existunt, sed non
considerat eas quatenus sunt in Materia, & *Abstractione
Mathematica* audit. Hæ sunt quatuor Abstractionis spe-
cies ex quibus *Tertia sola physica* competit, ea non pè
quæ à materia signata abstrahit, considerat enim physi-
ca hominem, qui corpus, adeoque MATERIATA res est, sed
in communis, non hunc & istum in individuo.*

Q. 6. Quænam Physicæ sunt cognatae?

Resp. Scientiæ & Artes quæ insignem cum
Physica cognitionem fovent quæquæ ab illa seu à radice
rami & rivuli à fonte dimanant, sunt potissimum *Medi-
cina, Magia Naturalis, atque Chymia.* Et (1.) *Medicina*
quidem in morborum causis cognoscendis & remediosis
ad sanitatem recuperandam & conservandam præpa-
randis applicandis occupata, fundamenta sua rerum sive
Naturalium Principia & Affectiones à physica mutua-
tur, unde proverbium illud vetus viget: *Ubi definit Phys-
icus, ibi Medicus incipit.* (2.) *Naturalis verò Magia*
Diabo-

(Diabolicam cum Authore à quo denominatur & assis-
cis nî recipiscant, ad Orcum constanter relegamus) ex-
quisita quædam & arcana naturæ cogitio ad praxin vul-
gò admirabilem directa, in miris producendis & futuri
prædicendis occupatur. Unde promanat (1.) *Astrolo-
gia*, quæ astrorum influentias scrutari, & inclinationes
sublunarium tanquam cœlestium effecta probabilitè
prævidere solet. (2.) *Physiognomia*, quâ ex scitu & con-
figuratione cum primis faciei, conjectura de hominum
& brutorum indole atque secretis animi moribus insti-
tuitur. [3.] *Chiromantia*, quæ ex lineamentis manuum,
(quæ frusta profecto à Deo & natura in tam varias &
confragosas scissuras ad miraculum usque non sunt di-
ducta) complectiones, mores, & fortunas hominum
præmonstrare satagit. Quæ quidem si intra suos limi-
tes contineantur, non usque adeò improbanda & è cœtu
Christianorum exterminanda judicamus, modo nè quid
nimis. Sapientis n. animi est fateri, *astra non necessitare*
sed inclinare tantum, multaque & maxima ex libero homi-
nis Arbitrio proveniunt; imo Divinæ providentiæ o-
mnia sunt subjecta. Tertium tandem quod physicæ
cognatum *Chymiam* attinet, est ea ars corpora naturalia
concreta resolvendi, depurandi & viribus validissima
reddendi, undè insignem Medicis usum præstat, & me-
tallorum perfectionibus & transmutationibus non sine
stupore incumbit. Nec tam propter egregiam hanc
cognitionem pars physicæ ilicò erit constituenda Chy-
mia, non enim ultimo in Theoria acquiescit sed ad pra-
xim reapsè tendit, nec speculari tantum sed efficere in de-
liciis habet. Conf. Vendel. Contempl. Phys. lib. i. cap. 6.
& Sperl. Inst. phys. proem. Q. 13.

C

Sectio

Sectio 3. Axiomatica.

Axioma I. Physica scientia antiquissima est.

Antiquitas Physicæ tanta est quanta ipsius hominis, ei enim creata eam benignissimus DEUS infudit, & convenienter; Quemadmodū n. homo corpore perfectus fuit conditus, ita nec animo quaquam in re deficere debuit. Itaque in Paradiso cum Adamo primum cœpit physica ubi acutissimus ille mundi contemplator singulis secundum singulorum naturam animalibus nomina appositiè imposuit quod nequicquam physices cognitione privatus facere potuisset. Inde à seculi istius Heroibus Patribus & Artium primoribus, Antediluviani temporis physica procul dubio exculta & ceu permanens posteris tradita descendit ad Noachum qui scientia etiam Naturalium rerum renascentem quasi mundum salutans, meritò stator sapientiæ vocitandus. Cujus deinde Discipulus (quod multis probabile) Caldæorum Doctor Maximus Abraham, scientiæ tam Divinæ quam seculari bonas horas insumisit, à quo per posteros ejus tandem cum Josepho in Ægyptum commigrasse putatur quem in scientiæ Cathédra Moses excepit quicum Naturæ secreta primates & Seniores Populi Judaici tractasse vero videtur simile. Sigillatim verò in solertissimo Naturæ Mysta Davide Rerum Naturalium scientia claruit, ejus què filio omnium illo Mortalium sapientissimo Salomon, cuius sapientiæ humanam sortem superantis fama universos terræ angulos pervasit & ex omnibus populis auditores & admiratores excivit 1. Reg: 3. v. 34. Rem verbo

verb o complectemur: Physicam antiquitus excultam ab orientali tractu ad Græcos, ab his ad Latinos, & tandem ad nos per Dei gratiam measse & promanasse testantur Annales? Porro dispalescit, Physicam reliquis partibus philosophiaæ *Metaphysice* s. & *Prudentijs* longè esse priorem & id haud ratione invita_. Metaphysica enim Generalis est Disciplina atque sic inventionis ordine postrema. Res denique Metaphysicæ sunt admodum simplices, quæ à nobis per abstractionem à rebus materialibus & sensibilibus cognoscuntur, adeoq; sciri sine compositarum præviâ notitiâ nequeunt. *Prudentijs* verò Physicam antistare, jubare solari clariū radiat, ante omnem quippe societatem in Paradiso principio fuit exculta. Ast *Mathesin* cum Physica σύνεγγον statuunt, Et hec quoad ordinem inventionis; alias n. cum de ordine accusatae disciplinae agitur, dicendum erit Metaphysicam tūm priorem esse Physicā & hanc Mathesi: Metaphysica enim Generalissimos continet terminos atqui Generalia sunt γραμμές φύσεω, sicut singularia γραμμές ή μετριοί ordo autem disciplinæ ordini naturæ consentaneus erit. Res verò Mathematicæ pendent in suo esse à rebus naturalibus in quibus existunt, sed jam una quæque res per ea perfectè intelligitur, à quibus in suo esse dependet.

Axioma 2. Physica scientia jucundissima est.

Jucunditas Physicæ in ea voluptate consistit quam concipit homo ex contemplatione rerum Naturæ ratiōnālē cognitu dignissimarum, earumquæ notitia certa summaquæ utilitate quæ ex physica hauritur. *Physica*

namque explicat nobis aspectabilis hujus mundi artificis
um pulchritudine & jucunditate suavissimum.; *Physica*
innititur Scripturæ, Rationi & Experienciam, dependens
à perpetuitate subiecti & proprietatum ejus. *Physica* ani-
mum hominis titillatione quasi honestissimæ volupta-
tis afficit, & speciosam amoenitatis lympham, intellectus no-
stri hortulos irrigare pergit. *Physica* ex creaturis visibili-
bus in invisibilis Dei & attributorum ejus cognitio-
nem nos deducit, unde Cic. verissime dicit: *Nec pietas*
erga Deum, nec quanta huic gratia debeatur, sine explicatione
Nature intelligi potest. Et quid volumus? nonnè jucundissi-
mum *Physices* est objectum? nonnè uniusversus Mundus
verè mundus est? Nihil hic superfluum, nihil inordina-
tum, nihil indecorum, omnia amena sunt, omnia pul-
chra, omnia in numero, pondere & mensura facta.
Magna in Maximis jucunditas est, Major in minoribus,
Maxima in minimis.

Axioma 3. *Physicæ dignitas* *maxima est.*

Dignitas ejus in eo potissimum sita est, quod ho-
mini liberali ea cognitio maximè conveniat. Maximè
enim scientia hominem liberalem decet qua & Deo si-
milis & hominibus aliis superior evadit. In compara-
tione verò *Physica* cum alijs disciplinis ab Objecto ratio digni-
tatis desumitur atque sic *Physica* objectum dignius est objecto
Metaphysicæ & *Mistheresiō*, inferius verò objecto *Pneumaticæ*.
Spiritus enim dignior est quam corpus, hoc autem quam
quantitas, vel Ens in communi. Certum est enim sub-
stantias primas maximè esse substantias, & inter secun-
das unam quamquæ eò magis substantiam esse, quo pri-
mis^o

mis proprior est, & sic quoquè Ens singulare est maximè Ens, & inter universalia unumquodque eò magis est Ens, quo est vicinus singulari. Respectu autem dignitatis ex certitudine & evidentiâ aestimatæ, sic cedit potissimum Metaphysicæ & Mathesi. Axiomata n. Metaphysica sicut & Mathematica maximè sunt evidentiæ; Illa quidem ob simplicitatem Hæc ob sensibilitatem; Physica verò partim ob errores sensuum, partim ob latentes rerum causas difficiliora sunt. Conf. Kyp. Inst. Phys. in proleg.

Axioma 4. Physica Metaphysicæ subalternata non est.

Dependet quidem Physica à Metaphysica, tum ratione objecti, nam physicæ objectum sub objecto Metaphysicæ continetur, neque antea desinit Metaphysica objectum suum persequi, quām per ventum est ad particularium objecta; tum ratione certitudinis de principijs suis, namq; negans principia physica, à priori nequit nisi per Metaphysicam refutari. Interim tamen tantæ dignitatis Metaphysica non est, ut de physica sibi subalternata audeat gloriari, habet n. Physica propria principia, per quæ Affectiones de suo subjecto demonstrat, addit præterea non Accidentalem sed Entitatem differentiam Metaphysics objecto, quod facere non est disciplinæ subalternatæ.

Et tantum pro instituti ratione de hac materia.

Mor. 7. v. 1. d. 5. a.

COROLLARIA.

I.

AN detur disciplina quædam distincta de subtilitate primisque principiis ex affinitate rerum deductis? Aff.

2. An quicquid scibile est rationis lumine fundamentum agnoscat Naturam? Aff.
3. An Negatio principiorum Affectionum & Specierum tollat rationem objecti? Neg.
4. An Corpus Naturale in statu supernaturali aut præternaturali vere tamen sit corpus? Aff.

Ad
Clar. PRÆSIDEM

Fautorem suum honorandum & amicum
suavissimum,

MUltis pol virtus & libera Musa Magistri
Tergeminum Sophies promeruere decus.
Promeruere tibi decus hoc Doctissime Præses,
Virtus & pietas, quæ tua Sponsa nitens,
Hoc decus ac auges, dum pulpita celsa Sophorum
Sæpius hic scandis, disseris atque bene.
Gratulor his ausis, nec non majora per opto,
Quo tandem Patriæ stella corrusca fies!

sic scrips. occupatis.
SVENO CLODINUS

Phil. Cand.

NAturæ pandis præludia Culte TUDERE
Præside sub Claro, næ labor ille decet!
Perge pari studio posthæc, tua cæpta secundet
Omnipotens genitor, bisce Valeto diu!

Præstantiss: & politissimo Dño Respondentii
amico suo singulariter colendo, hæc
pauca reliquit

Simon L. Riander Rymitt.

Jugiter qui Pieris rigare
Ora gestit Gorgoneis vadisque
AN xiūs, curis macerat funestis
N obile pectus.

E n modo JANNE S simili TUDERUS
S acra Naturæ Physices movendo
TU nditur curis, denuò ut reportet
Debita vota,

E rgò Johannes propera Tudere,
R ite sectari Clarias Camœnas
U t viris doctis poteris placere,
S ic tibi grator!

Germano Germanus

G A B R I E L J O H A N N I S
T U D E R U S.

